

АНОТАЦІЯ

Прохоренко А.М. Концепт інноваційних політичних технологій та особливості впровадження їх в Україні. - Рукопис.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 052- політологія. Національний університет «Одеська юридична Академія», Одеса, 2021.

Дисертаційна робота присвячена **актуальній** проблемі вивчення сутності, варіацій і механізмів застосування нових політичних технологій, які вимагають готовності громадян до сприйняття сучасних методів впливу. Ступінь готовності громадянського суспільства до змін та інновацій в сфері політики визначає загальний показник інноваційного розвитку держави.

Вибір теми дисертаційного дослідження був обумовлений тим, що у ХХІ столітті конкурентоспроможність держав безпосередньо залежить від «креативної» здатності до створення передового, раніше не існуючого, а нині затребуваного масовим споживачем продукту. Більш того, мова йде не тільки про впровадження нових технологій і нових виробництв, а й про досягнення фактично нових стандартів взаємодії політики, економіки та культури. Маркером впровадження різних інноваційних проектів в державі, багато в чому, є використання саме інноваційних політичних технологій.

Особливу складність в питаннях застосування політичних технологій представляє вплив державної політики на можливість діалогу і взаємодії різних секторів суспільства - підприємництва, науки і самого державного апарату. Політичний аспект проблеми державних інновацій полягає в широті їх можливостей і, одночасно, в необхідності існування деяких обмежень. Державний апарат, як важливе джерело інноваційного руху, володіючи ресурсами і впливом, повинен бути обмежений в реалізації інноваційних проектів реальною потребою в них і готовністю до них електоральної більшості. При цьому, інновації в процесі глобалізаційного розвитку

обмежуються не тільки державою, а й наднаціональними структурами, які накладають зобов'язання на дії самої держави. У дослідженні зазначено, що найбільш значуща в політичному житті інновація пов'язана з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Наголошено, що особливо важлива політична технологія сьогодні - це політична комунікація в мережі Інтернет.

Поширення Інтернету впливає не тільки на створення нових політичних технологій комунікативного процесу, підвищуючи його ефективність, але і розширює можливості маніпулювання свідомістю громадян новими способами пропаганди. Все це значним чином трансформує взаємодію громадянського суспільства та держави.

При дослідженні природи впливу Інтернету на громадянське суспільство необхідно було знайти відповіді на такі базисні питання: Чим відрізняється Інтернет якісно від традиційних медійних форм політичної комунікації? Чи забезпечують закладені в ньому можливості покращення громадянського суспільства за допомогою ширшого доступу до інформації, вдосконалення комунікації між урядом та громадянами, а також завдяки більшій прозорості? А також чи становить Інтернет загрозу цілісності громадянського суспільства, у міру того, як частина людей відмовляється від традиційного досвіду політичної участі та починає переслідувати вузькі інтереси у просторі маленьких віртуальних майданчиків?

Дослідження ролі Інтернету у становленні громадянського суспільства є проблематичним з позицій використання традиційних наукових підходів з двох основних причин. По-перше, Інтернет змінюється так стрімко і активно, що надзвичайно складно відстежити варіації його змісту та напрямків розвитку, при цьому важливо передбачити, як саме він вплине на політичну поведінку та громадянське суспільство. Важливо розуміти, як включити Інтернет у дискусію про політику та суспільство і перетворити його в елемент, який сформований та обумовлений суспільними запитами. В роботі визначалось як функціонує Інтернет в сучасних політичних інститутах,

змінюючи природу відносин між громадянами та політичними лідерами, ЗМІ, лідерами громадської думки (зокрема, блогерами) та інше. Існують різні оцінки Інтернету та його ролі у політиці, але фундаментальних досліджень цього феномену недостатньо, що і актуалізує обрану для дослідження тему.

Враховувати це, **об'єктом** наукового аналізу стали інноваційні політичні технології як явище сучасного політичного життя та їх роль в політичному процесі.

В якості **предмета** дослідження виступили специфіка, моделі та форми інноваційних технологій, що впроваджуються в сучасній політичній практиці України.

Відповідно до обраних об'єкта та предмета були сформульовані **мета і завдання**, вирішення яких обумовило наукову новизну дослідження та його теоретичне і практичне значення.

Метою дисертаційного дослідження було: виявити розвиваючий потенціал впровадження інноваційних політичних технологій в українську політику, обґрунтувати необхідність застосування політичних інновацій, з'ясувавши сильні та слабкі сторони цього процесу; дослідити зв'язок між впровадженням інноваційних політичних технологій і розвитком політичної культури, громадянського суспільства та системи управління в державі.

Для цього було вирішено ряд конкретних **завдань**: проаналізовано теоретико-методологічні основи формування та впровадження концепту інноваційних політичних технологій, розкрито сутність практичної реалізації стратегій інноваційного розвитку в Україні в рамках сучасних соціально-політичних реалій, через їх моделі та форми; досліджено особливості та можливості застосування Інтернет-технологій в українському політичному процесі і оцінені соціально-політичні ризики використання Інтернет-комунікацій у вирішенні політичних завдань щодо суспільної свідомості, функціонування влади та її комунікації з громадянським суспільством.

В процесі розв'язання окреслених завдань зроблені висновки, які і визначили рівень наукової новизни виконаного дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в наступному:

Вперше:

Визначений особливий вимір політичного життя, що можна називати «мережевою політикою», яка в цілому являє собою новий спосіб політичної комунікації, забезпечує можливість отримувати найбільшу зацікавленість у широких електоральних мас та дозволяє максимально оперативно зв'язуватися з інститутами громадянського суспільства, відповідати на їхні запити і відстежувати динаміку зміни громадської думки. Разом з тим, в рамках політичної Інтернет-комунікації можна проводити інформаційні атаки, чинити політичний вплив і маніпулювати громадською думкою, тож подвійний характер впливу треба враховувати. Але інтернет-комунікація виступає специфічним регулятором процесу прийняття політичних рішень, що є одним із засобів переходу до демократії прямої дії.

Було доведено, що ефективність політичних Інтернет-технологій в Україні визначається не так ступенем впливу на результат виборчих кампаній, як активізацією взаємодії влади та суспільства (доступністю політичної інформації, відкритістю прийняття рішень, скороченням матеріальних бюрократичних витрат).

Запропоновані варіанти протидії негативним, з позицій політичного впливу, факторам застосування інноваційних політичних технологій як: загрози і ризики кібертероризму, зниження цінності політичної інформації за рахунок «політичного спаму» і недобросовісних політичних кампаній тощо.

Сформульовані теоретичні рекомендації щодо створення результативних форм здійснення політичного процесу українськими політиками і політичними елітами за допомогою мережі Інтернет.

Систематизовані фактори впливу інноваційних технологій, в рамках інтернет-комунікацій, на сучасну політичну активність і розвиток інформаційного суспільства. Доведено, що інноваційні технології забезпечують прямий вплив не тільки на політичне життя суспільства в

цілому, але і на конкретні процеси управління державою, формування виборчих та партійних систем тощо.

Уточнено та вдосконалено:

Визначення основних властивостей і тенденцій розвитку політичної інтернет-комунікації, механізму впливу цих комунікацій на дії політичних акторів;

Розуміння змісту і значення нових форм застосування інформаційних і комунікаційних технологій на базі мережі Інтернет для розширення демократичності політичних процесів, серед яких: електронне голосування, інтернет-петиції, нові форми опитувань громадської думки;

Визначено, що політичні технології, спрямовані на інтерактивний діалог та взаємодію політичної влади з громадянами, стають більш затребуваними в умовах трансформацій, детермінованих розвитком інформаційного суспільства;

Виділено критерії ефективності використання політичних Інтернет-технологій у процесі взаємодії «влада-суспільство», серед яких: доступність політичної інформації, відкритість прийняття рішень, дотримання принципу свободи слова, плюралізму думок; безперервність комунікації влади та суспільства, скорочення витрат на взаємодію владних структур з бізнесом, громадянами; реалізація діалогової форми комунікації та оперативного зворотнього зв'язку;

Окреслені параметри можливостей і перспектив розширення впливу політичної інтернет-комунікації на базі різноманітних теоретичних досліджень і аналізу практичних експериментів, які проводилися в різних державах з початку нового тисячоліття;

Уточнені термінологічні трактування ряду дефініцій, серед яких: «інноваційні політичні технології», «інтернет-політика», «кібертероризм» та інші.

Дістало подальшого розвитку:

Узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду впровадження інноваційних політичних технологій, які спираються на функціонування мережі Інтернет;

Порівняння політичної інтернет-комунікації за ступенем впливу з традиційними ЗМІ та визначення ряду значних переваг нового формату політичної комунікації;

Характеристика механізмів, за допомогою яких політичні інтернет-комунікації включаються в процес боротьби політичних еліт за електоральний вибір, за доступ до високих державних посад;

Аналіз конкретних прикладів впровадження інтернет-комунікацій в сучасну українську політику і оцінка їх ефективності.

Все це надало роботі теоретичного та практичного значення, які полягають у комплексності підходу до визначення місця та ролі інноваційних політичних технологій в реалізації конкретної політики в умовах демократичного транзиту України, як в аспекті теоретичного обґрунтування так і в плані формулювання практичних рекомендацій щодо ефективності впровадження даних технологій. Теоретична та практична значущість дослідження полягає в тому, що отримані висновки та результати прирошують знання з вивчення політичних технологій, зокрема, в рамках використання Інтернет в політичній комунікації та організації політичної діяльності.

Емпіричні результати дисертаційного дослідження доповідалися та обговорювалися в форматі виступів на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, а також на наукових семінарах, що організовувалися кафедрою політичних теорій НУ «ОЮА» протягом 2017 – 2021 років.

Ключові слова: інноваційні технології, інтернет-комунікація, інтернет-технології, політична комунікація, політичні технології, цифровізація, віртуальні політичні спільноти, мережева політика, політичне блогерство.

SUMMARY

Prokhorenko A.M. The concept of innovative political technologies and features of their implementation in Ukraine. - Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy, specialty 052 - Political Science. National University "Odesa Law Academy", Odesa, 2021.

The dissertation deals with the topical problem of studying variations and mechanisms of application of new political technologies which require, to some extent, the readiness of citizens to accept modern methods of influence. The degree of the civil society readiness for change and innovation in politics determines the overall indicator of innovative development of the state.

The choice of this research topic was due to the fact that in the XXI century the competitiveness of states directly depends on the "creative" ability to elaborate and to develop a headmost product, previously non-existent but now being in demand by the mass consumer. Moreover, the case in point is not only introduction of new technologies and new industries but, as well, achieving virtually new standards of interaction between politics, economics and culture. The marker of the implementation of various innovative projects in the country, in many respects, is the use of innovative political technologies.

That is why the impact of public policy on the possibility of dialogue and interaction between different sectors of society - entrepreneurship, science and the state apparatus - is of particularly difficult when applying political technologies. The political aspect of the problem of state innovation is made of the breadth of their possibilities and, at the same time, of need of some restrictions existence. The state apparatus, being the main source of the innovation movement and having resources and influence, must be restricted in implementation of innovative projects by the real need for them and readiness of the electoral majority for them.

In this regard, innovations in the process of globalization are restricted not only by the state but also by supranational structures that impose obligations on the

actions of the state itself. It is emphasized in the thesis that the most important political technology today is political communication via/on the Internet.

The spread of the Internet affects not only the creation of new political technologies of the communicative process, increasing its efficiency, but also expands the possibilities of manipulating the minds of citizens in new ways of propaganda. All this significantly transforms the interaction between civil society and the state.

In studying the nature of the impact of the Internet on civil society, it was necessary to find answers to the following basic questions: How does the Internet differ qualitatively from traditional media forms of political communication? Does it provide opportunities to improve civil society through greater access to information, better communication between government and citizens, and greater transparency? And is the Internet a threat to the integrity of civil society as some people abandon the traditional experience of political participation and pursue narrow interests in the space of small virtual platforms?

Research on the role of the Internet in the formation of civil society is problematic from the standpoint of using traditional scientific approaches for two main reasons. First, the Internet is changing so rapidly and rapidly that it is extremely difficult to track variations in its content and directions, and it is important to predict how it will affect political behavior and civil society. It is important to understand how to include the Internet in the discussion of politics and society and turn it into an element that is shaped and driven by societal demands. The paper defined how the Internet functions in modern political institutions, changing the nature of relations between citizens and political leaders, the media, public opinion leaders (including bloggers) and more. There are different assessments of the Internet and its role in politics, but basic research on this phenomenon is not enough, which actualizes the chosen topic for research.

With this in mind, the **object** of scientific analysis has been innovative political technologies and their role in the modern political process.

The **subject** of the study are the specificity, models and forms of innovative technologies implemented in the modern political practice of Ukraine.

According to these object and subject, the **purpose and tasks** were formulated, the solution of which determined the scientific novelty of the research and its theoretical and practical significance.

The **purpose** of this research was to identify the development potential of innovative political technologies implementation in Ukrainian politics, to justify the need for political innovation having clarified the strengths and weaknesses of this process; to study how introduction of innovative political technologies is connected and coherent with development of political culture, civil society and governance in the country.

In order to get this done it was important to solve a number of specific **tasks**: to analyze the theoretical and methodological foundations of formation and implementation of the concept of innovative political technologies, to reveal the essence of practical implementation of innovative development strategies in Ukraine within modern socio-political realities through their models and forms, to explore the features and possibilities of using Internet technologies in the Ukrainian political process and to assess the socio-political risks of using Internet communications in solving political problems concerning the public consciousness, functioning of government and its communication with civil society.

In the process of solving these tasks, conclusions were made which have determined the level of scientific novelty of the research.

The scientific novelty of the dissertation is as follows:

For the first time:

A special dimension of political life, which can be called "network policy", has been identified. The "network policy", in tote, is a new way of political communication making possible to gain the greatest interest of the broad electorate and allowing communication with the civil society institutions, to respond to their requests and to monitor the dynamics of the public opinion changes.

At the same time, within the framework of political Internet communication men may and can carry out information attacks, exert political influence and manipulate public opinion, so the dual nature of influence must be taken into account. The Internet communication, in fact, is a specific regulator of the political decision-making process which is one of the means of transition to the direct democracy;

It was proved that the effectiveness of political Internet technologies in Ukraine is determined not so much by the degree of influence on the outcome of election campaigns as by intensifying interaction between government and society (availability of political information, open decision-making, reduction of material bureaucratic costs).

Options for counteracting negative, from the perspective of political influence, factors of innovative political technologies such as: threats and risks of cyberterrorism, reduce of the political information value due to "political spam" and political campaigns of *mala fide*, etc.;

Theoretical recommendations to create effective forms of political process by Ukrainian politicians and political elites by means of the Internet have been formulated;

Factors of influence of innovative technologies within the limits of Internet communications on modern political activity and development of information society have been systematized. It is proved that innovative technologies directly impact not only the political life of society as a whole but also specific processes of state governance, formation of electoral and party systems, etc.

Have been refined and improved:

Definitions of the main properties and trends in the development of political Internet communication, the mechanism of influence of these communications on political actors' efforts;

Comprehension of content and importance of new forms of application of information and communication technologies on the Internet basis to increase the

democracy of political processes, including: electronic voting, online petitions, new forms of public opinion polls;

It is determined that political technologies aimed at interactive dialogue and interaction of political power with citizens are becoming more popular in the conditions of transformations determined by the development of the information society;

Criteria for the effectiveness of the use of political Internet technologies in the process of "government-society" interaction are highlighted, including: availability of political information, openness of decision-making, observance of the principle of freedom of speech, pluralism of opinion; continuity of communication between government and society, reducing the cost of interaction of government agencies with business, citizens; implementation of dialogic form of communication and operational feedback;

Parameters of opportunities and prospects for expanding the impact of political Internet communication on the basis of various theoretical studies and analysis of practical experiments conducted in different countries since the beginning of the new millennium;

Terminological interpretations of a number of definitions including: "innovative political technologies", "Internet politics", "cyberterrorism" et al.

Further development got:

Generalization of domestic and foreign experience of the innovative political technologies implementation based on the Internet functioning;

Comparison of political Internet communication in terms of its degree of influence with traditional media, and identification of a number of significant advantages of the new format of political communication;

Characteristics of the mechanisms by which political Internet communications are included in the process of struggle of political elites for electoral choice, for access to high government positions;

Analysis of specific examples of the Internet communications introduction to the modern Ukrainian politics, and evaluation of their effectiveness.

All this gave the work theoretical and practical significance which are the complexity of the approach to determining the place and role of innovative political technologies during implementation of specific policies in the democratic transit of Ukraine both in terms of theoretical justification and in terms of formulating practical recommendations for effective implementation of these technologies. The theoretical and practical significance of the study is that the findings and results increase knowledge of the study of political technology, in particular, in the use of the Internet in political communication and political organization.

The empirical results of this dissertation were reported and discussed at international and national scientific conferences, as well as at scientific seminars organized by the Department of Political Theories of the NU "OLA" during 2017 - 2021.

Key words: *innovative technologies, Internet communication, Internet technologies, political technologies, digitalization, virtual political communities, network policy, political blogging.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Вайер А.М. Переваги та недоліки голосування в інтернеті. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса: Фенікс, 2017. Вип. 60. С. 262-272.
2. Вайер А.М. Напрями сучасних наукових досліджень політичних технологій. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса: Фенікс, 2018. Вип. 61. С. 84-94.
3. Вайер А.М. Місце політичних рішень в процесі розвитку сучасної України. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса: Фенікс, 2019. Вип. 63. С.194 – 205.

4. Вайєр А.М. Інтерактивні форми політичної комунікації. *Актуальні проблеми політики*: збірник наукових праць. Одеса: Фенікс, 2019. Вип. 64. С. 134-144.

5. Прохоренко А.М. Впровадження інноваційних політичних технологій у функціонування інститутів державної влади в контексті концепції соціальної модернізації. *Держава і право*: збірник наукових праць (юридичні та політичні науки). К., 2020. Вип. 88. С. 315-323.

Статті в міжнародних наукових журналах:

6. Вайєр А.М. Технологія створення політичного іміджу. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Vol. 5, Issue 1. S. 176-180.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Вайєр А.М. Інтерактивні форми Інтернет комунікації як сучасний інструмент діяльності адвоката. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє» 10 листопада 2017 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С 544-546.

8. Вайєр А.М. Специфіка політичної інформації в мережі Інтернет. Всеукраїнська наукова конференція студентів та аспірантів «Верховенство права очима правників-початківців» 18 листопада 2017 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 580-582 .

9. Вайєр А.М. Процес інноваційного розвитку політичних технологій відповідно до підходу Й.Шумпетера. Міжнародна науково-практична конференція «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» 18 травня 2018 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т.1. С. 246-248.

10. Вайєр А.М. Генезис та трансформація політичних технологій. Матеріали всеукраїнської звітної науково-практичної конференції «Грані права : XXI століття» 19 травня 2018 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 2. С. 470-472.

11. Вайер А.М. Соціальні мережі як інструмент політичного маніпулювання. Міжнародна науково-практична конференція «Правове життя сучасної України» 17 травня 2019 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 234-236.

12. Вайер А.М. Політичний маркетинг як технологія впливу на суспільство. Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи» - 27-28 грудня 2019 р., м. Львів. Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук». 2019. С.90-92.

13. Вайер А.М. Застосування виборчих технологій в Україні. Соціально-політичні проблеми сучасності: тези доповідей V Всеукр. наук. конф. студентів і молодих учених. (м.Дніпро, 20 березня 2020 р.). Дніпро: ТОВ «Роял Принт», 2020. С. 39-40.

14. Вайер А.М. Інтернет-комунікація як форма самоорганізації інформаційного суспільства. Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 15 травня 2020 р. у 3 т. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. С. 243-244.

15. Прохоренко А.М. Технологія створення політичного іміджу. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Місце суспільних наук у системі сучасного гуманітарного знання ХХІ століття» (м. Київ, 18-19 грудня 2020 р.). Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація», 2020. С.80-82.

16. Прохоренко А.М. Вплив інтерактивної політичної комунікації на формування політичної свідомості суспільства. The 10th International scientific and practical conference "Actual trends of modern scientific research" (May 9-11, 2021) MDPC Publishing, Munich, Germany, 2021. P. 320-323.

17. Прохоренко А.М., Савон К.В. Вплив діджиталізації та політичної комунікації на сприйняття України міжнародними партнерами в епоху пандемії. «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людству у цифрову еру» (з нагоди 30-ти річчя проголошення незалежності

України та 25-ти річчя прийняття Конституції України): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 21 травня 2021 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2021. С.205-208.

18. Кормич Л.І., Прохоренко А.М. Інноваційні механізми взаємодії держави та громадянського суспільства. The 10th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (June 9-11, 2021), Boston, USA, 2021. P. 474-478.